ORATIO F. FRANCISCI ORANTII HISPANI, HABITA IN SACRA OECUMENICA...

Francisco Orantes

Digitized by Google

AMPLISS.^MO^ AC REVER. D. D. CHRISTOPHORO VALTODANO, Episc. Palentino, Comiti Perniæ, & S. generalis Inquisitionis in tota Hispania senatori clarissimo, & uero patrono suo, F. Franciscus Orantius S.P.D.

Ix orationem finieram apud patres sanctiss. synodi, Reuerend. Antistes, & ecce tui recordatio, quæ unicè ualet ad dolores nostros undiq; profectos mitigandum, urgere me cœpit, ne de ea re te diu celassem. immo uerò ius ipsum, summa prudentia stabilitum, plagiariam legem mihi obiectabat: ni quoquo pacto munusculum hoc, quod tibi uero domino debebatur, uel primo ipso die amplitudini tuæ obtulissem. quanuis parte altera dolebam uehementer, tum quòd præter nescio quas lituras, nihil tersum, & à mendis liberum, atq; absolutum, penès me asseruaueram; tum uel maximè id sanè mihi summè molestiam augebat, quòd graue uidebatur has offerre primitias tam paruas, & exiguas, atq; oculis istis prorsus indignas, cui ego multo plura, & (ni philautia decipior) meliora satis, iamiam pararem nuncupare. nam neq; auctoritate quisquam apud me ualere plus potest, aut debet, neq; uoluntate. Quid plura? nullo labore uicit me benignitas illa tua, qua soles minutissima quæque, & nihili prorsus magno æstimare. de qua non ego solus, ne ad gratiam locutus uidear, sed quotquot istud immortalitate dignum ingenium norunt, dum perhonorifica nominis tui mentio illis habetur, & magnificè sentiunt, & mirabiliter loquuntur. sunt siquidem Tridenti innumeri patres, qui uirtutem plus quàm humanam, & mirabilem tuam prudentiam experti, participem te magis, & suorum laborum spectatorem, quàm auditorem, mallent. O quàm illis probaretur commiseratio illa tua frequens, & crebra in hæc iniquissima tempora, in quibus nihil minus, quàm religio, & iustitia regnant. ò quàm opportuna ipsis haberetur ista præsentia, si tibi per eas, quas sustines, uehementissimas occupationes liceret adesse? libentissimè (sat ego scio) penè cœlestem prudentiam tuam, pastoralem curam, & flammam, quam ardentis-

simam pro matre, & sponsa Ecclesia pectore uerè pio, & sincerè Christiano gestas semper, & mirarentur, & uenerarentur. Ut nihil ego omnino attingam de mansuetudine, & tui animi candore, & beneuolentia erga eos, qui intra iustum, & rectum sese studiosè continent: ut nihil etiam hîc me moretur plus quàm angelicus, zelus ille tuus diuini cultus, Præses amplissime, & implacabilis ira tua, indignatioque, qua summa dexteritate in eos exardescis, qui diabolica arrogantia, diuinæ maiestati, & uoluntati se opponunt; sanè tui Christiani pudoris, qui his audiendis minimè delectaris, deinde magnitudinis etiam rei, quam sit impossibile calamo assequi; demum loci, & temporis, quæ omnino ab instituto hoc sunt aliena: horum, inquam, omnium habenda fuit nobis ratio, & leuiori (ut uulgò dicimus) pede, in re omnium gratissima transeundum. Postquàm ergo mansisti inuitus satis ad sarcinas, ne furto, aut sacrilegio potius, impurus quis quidquã auferat; tibi sanè debetur, cum fratribus tuis cum hoste gloriosissimè pro domini testamento congredientibus, iure belli æqua portio. Quare nos omnes precibus publicis, ac priuatis (ut solet amplitudo tua illustrissima) iuua. Redeo ad munusculum nostrum: quod cùm adeò sit minutulum, penè inscio mihi manibus exciderat. accipe ò religionis nostræ amator unice, amplissime domine, qui me pro humanitate tua plurimi facis, hoc clientis tui humillimum obsequium. Multa (probè noui) cogetur prudentia tua desiderare in oratione hac; quoniam & dies, quo habita est, (est enim longè celeberrimus) & œcumenica ipsa circumsedentium patrum corona, uel summis Angelis spectabilis, denique calamitosus, ac suspiriis, & lacrymis prosequendus ecclesiæ status, locupletiorem multò cuiuis possent polliceri. at præter quàm quòd ingenij nostri perexigua est uis, ad inueniendum, & ad efferendum inquisita parum ualemus: præter id sanè, tempus uix orationi dabatur, ut quibus neque ad horam erat dicendum. fiebat inde, ut uel Romanus Cicero eloquentiæ suæ uires, dicturus quamuis de re omnium maxima, comprimeret. At planè intelligimus, munusculum hoc qualecũq; sit, quando ex Franciscana proficiscitur officina, te grato animo accepturum. Vale per longum æuum Ecclesiæ tantæ, Præfecte optime, istius senatus uerè regij decus, atque ornamentum, instituti nostri amantissime domine, Francisci uerò tui propugnator, atque patrone, & nos, ut facis, ama. Triden. Kal. Dec. MDLXII.

Oratio

ORATIO HABITA AD *Oecumenicam Synodum Tridentinam, à Reuerend. P. Fratre Francisco Orantio Hispano, Minoritanæ familiæ, sacræ Theologiæ lectore Valisoletano,*

In eodem Concilio apud patres substituto Vicario, pro Reuerend. D. D. Christophoro Valtodano Palentinæ Ecclesiæ præfecto, ac sanctæ generalis Inquisitionis in tota Hispania censore, die celeberrimo Sanctorum omnium, anno 1562.

Sacerdotes tui domine, induantur iustitiam, & sancti tui exultent. Psal. 131.

Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. Matth. cap. 5.

Ateor equidem, illustriss. Cardinales, qui Domini nostri Pij Quarti, patris omnium, locum tenetis, & personam sustinetis; oratores maximi, uos, qui imperij maiestatem, celsitudinemque regiam nobis præsentia re fertis, generis splendore, ac rebus per uos bene gestis & ipsi clarissimi; antistites litteratissimi, qui ad Orbis totius Christiani clauum, & gubernacula lectissimi sedetis; magistri doctissimi, fateor ad dicendum de cœlesti hac, & penè diuina iustitia diem hunc Deo, iustisque omnibus sa-

crum, satis nobis contigisse opportunum. Mirè sanè oraculum Dauidicum de sacerdotum iustitia, & sanctorum exultatione ad rectitudinem Euangelicis mentibus asseruatam quadrat, quandiu mortales uixerunt, & ad supremam illam suam felicitatem, quam ipsis incredibili lætitia, ingentique animorum exultatione non Christianus Orbis tantùm, sed & angelicæ mentes uoce dulcisona alternis dicentes, hodierno die iucundissimè gratulantur. hos cùm audit Ecclesia mater cœlestes suos dedisse cantus, non potest (angustiis quamlibet undique pressa) non illis congaudere: immo uerò incredibili correpta gaudio, apostrophe pulchra usa, nunc nos filios suos, nunc ipsos alloquitur beatos. O filij, uita hæc nostra, quam à dulci patria exules nos uiuimus, uerè lacrymis, & suspiriis debetur tota. At postquàm dies hic sanctorum clarus gloria, ipsis etiam supremis ordinibus festiuior habetur, tantã nos eorum lætitiam congratulatione nostra expectatissima il-
Psal. 15. lis sanè cumulemus. Quare ò iusti exultate in domino, quibus & sors cecidit in præclaris, & hæreditas præclara est uobis. Spesque eadem & nobis, qui miseræ nostræ peregrinationis pertæsi ingemiscimus, interim dũ nostra ia-
ad Heb. 4. citur nobis alea, multos facit animos: ut in istam dignitatem suspiremus, & festinemus in istam requiem ingredi. Conuenit etiam Dauidicus psalmus summè & cum esurie, & siti, iustitiæ euangelicæ. Noui siquidem testamenti me-
Matth. 5. diator, quemadmodum uel Matthæo referente didicimus, cùm uideret turbam in dies magis, ac magis increbrescere, montem subiit, non legem accepturus, sed cœlestes ipse magis explicaturus silenos, quos nunquam hominum oculus uiderat. Monte igitur conscenso, cœlestis philosophiæ doctorem agere cœpit: ipsa loci celsitudine declarans, se nihil plebeium traditurum, & humile, sed ardua, cœlestiaque omnia, & quæ attentum auditorem requirerent. Aderant proximi sancti Apostoli, in pulcherrimæ coronæ modum circumcingentes magistrum, paulò mox legati à latere creandi, & qui nouas has merces in Orbem uniuersum inueherent, & Euangelicæ doctrinæ non dum audita dogmata nobis depromerent, plurimum abhorrentia ab

opinione

opinione eorum, qui mundo uidentur admodum sapere. Aperuit os suum stultam faciens & inefficacem conuincens mundi huius sapientiam, ut quæ uerum hoc beatitudinis nostræ uel olfecisse non potuerit. Certè uel hic unus Matthæi locus, ubi Christiana iustitia nobis explicatur, persuadere potest, multa cœlestem legislatorem nostrum Orbi ostendisse, quæ omnino noua, & supra hominum opinionem dicta esse uideantur. Initium à beatitudine orationi suæ dedit: nouerat porrò ille qui finxit singillatim corda nostra, & qui intelligit omnia opera nostra, nulla re hominum mentes præ beatitudine affici. Huc omnium uota tendunt, huic nostra omnia nuncupamus. In beatitudinẽ demum nimia cupiditate propendemus. Beati (inquit) pauperes, beati qui lugent, beati qui esuriunt. O rem mirã patres amplissimi, quî sibi ista cohærent? Quid illi beatæ uitæ omnibus diuitiis absolutæ commune, & miseriæ, ac paupertati? Quid illi exultationi, quæ sic beatorũ animos felicissimè complebit, & oculorum lacrymis? Quid illi perfectæ felicitati, & luctui? Quid habet commune sanctorum illa satietas, apparente Dei gloria, cum esurie, & siti? Demũ nihil minus uidebitur beatitudo, si superficiem attendas, quàm quæ à Christo hîc describitur; nisi quòd studuit mirabilis hic in legislatoribus, fidei nostræ auctor & cõsummator, omnes naturæ nostræ cupiditates, inania, uanaque hominum commenta, hac sua oratione euertere; dum docet his, quæ mundus uel nominare horret mercedis subesse plurimum, nimiumque pretij in eis delitescere: ut quæ in sanctorum exultationem, iustorum operibus ex fide, & gratia procedentibus, æterno Dei fœdere debitam, certissimæ uiæ sint. Est porrò hæc ipsa loquendi phrasis Dei filio non semel, aut iterum, sed sæpe familiaris. hæc (inquit alibi patrem alloquens) est uita æterna, ut cognoscant te solum Deum uerum, & quem misisti Iesum Christum filium tuum. quæ sanè uerba non modò claræ illi uisioni, quæ sanctos Dei manet, quando uidebunt eum sicuti est, congruè quis accõmodauerit; uerùm, si ad fidei cognitionem Euangelica prædicatione expressam de Deo & Christo eius referre uelit, ut quòd hæc in illam certa sit uia,

1. ad Corin. 1.

Psal. 32.

Psal. 16.

Ioan. 17.

1. Ioan. 3.

2. ad Corin.3. Paulum sanctissimum uidebitur imitatus, qui ait; Nos ue-
rò omnes reuelata facie, gloriam domini speculantes, in
eãdem imaginem transformamur à claritate in claritatem,
tanquã à Domini spiritu. Sunt igitur beatitudines Euan-
gelicæ istæ, non quòd hic status, absit, sed quibus finis ac-
quiritur. Paulus etiam uniuerso Christiano negotio in
2. ad Corin.4. spem concluso, sanctorum pressuras, quas Euangelicus ser-
mo felicissimo nomine hîc donat, non immortales spes,
non perpetuas afflictiones, non sine fine mala uel suspicari
nos sinit: sed contrà, leues, & momentaneas, & quæ se-
cundum excellentiam æternam, gloriæ pondus operantur
in nobis. Vt uel hac ratione beatitudo sit ea, quæ uel uno
momento suprema felicitate complebitur. Quod enim
parum distat, pro minimo reputatur. Nouæ igitur & cæ-
lestis structuræ diuinus hic architectus, qui pro Ecclesiæ
suæ construenda fabrica, noctem tanquam diem transige-
bat, sublimi ædificationi, quæ cœlos pertingeret, humili-
tatem, modestiam, animi prosternationem, & spiritus pau-
pertatem, conuenientissimum fundamentum iecit. Primus
ille terræ filius Adam, cùm Dei beneficentia summis orna-
mentis esset insignitus, cùm in summum honoris fastigium
euectus esset, denique cùm diuitiis diuinæ gratiæ afflue-
ret, manere poterat in suo gradu; si quidem hominem al-
tius quàm licebat, & quàm fas erat, non extulisset ambitio.
At Sathanæ illecebris captus, contempta ueritate, miser
ad mendacium deflexit. Et qui spiritu pauper esse noluit,
ob superbiam, quam omnium malorum initium uocat Au-
gustinus, ab eximia gloria, in extremam ignominiam de-
2. ad Timot.3. turbatus est. Paulus etiam sanctissimus, cùm malorum
chiliadem enumerare uellet, amorem sui atque elatio-
nem, uitia cum spiritus paupertate, ex diametro bellantia,
ante omnia præmisit. Hinc inanis illa hæreticorum homi-
num orta est gloriæ cupiditas. Hinc ipsorum temeritas, eo
iniquitatis progressa, ut non regiæ uiæ & antiquæ pertæsi
tantùm, quærant deuia; uerùm etiam ore plusquam sa-
crilego cœlum attingentes, ipsas scripturas sacras, si semel
intellexerint, ob clarissimum ipsarum testimonium nul-
lam pati adulterinam expositionem, mox peruertunt, de-
turpant,

turpant, luxant, radunt, & infrustra immanissimè secant. Et (ut semel omnia dicam) spiritus elatio, auctore Augustino, non nisi Dei contemptu terminatur. Totius ergo boni initium (sanctissimi Domini) humilitas est, & totius mali, superbia. Denique & perditionis initium à superbia exit per diabolum: at salutis initium ab humilitate per Christum. Propterea conuenienter & omnium beatitudinum humilitatem constituit principium. quo loco diligenti consideratione obseruemus non dictum, Beati humiles spiritu, sed, pauperes egeni, & mendici: ut semper Dei adiutorium mendicent. Vnde in Græco, Beati egeni, uel beati mendici. nam pauper quidem est, qui angustiam habet, non autem tantam, ut mendicare cogatur. At uerò hîc, beati inquit mendici spiritu, ut in multa necessitate humiles ostendat. Si ergo dixisset, beati humiles spiritu, nihil amplius significasset, quàm humiles: nunc autem & pauperes, & secundum spiritum pauperes, intelligentes per fidem, unde sit, ac dimanet adiutorium hominis. Vides ergo, non quamcunque humilitatem, Euangelicam beatitudinem esse, sed eam, quæ ex humilitate nascitur, spiritus paupertatem, & indigentiam. Qui enim iuxta Euangelij fidem humiles sunt spiritu, pauperes, & mendici, non ex natura, sed ex fide pauperes, dum nimis timent de se, adiutorium Dei pulsare non cessant.

Chrys. super Matt. cap. 5.

Beati qui lugent. hæc uestra beatitudo est pastores obseruandissimi, qui doctores estis, qui & supra montem estis. qui enim sua peccata lugent, beati illi sanè, sed mediocres beati: beatiores uerò qui aliena lugent peccata: tales uos esse conuenit. Nam cùm sitis omnes populi Christiani patres, quomodo lugere non poteritis: cùm quotidie, Christianorum animas usq; ad infernum cadentes, è uestris manibus elapsas uideatis? Angelis porrò, quibus ut signent Dei seruos demandatur cura, dictum legimus, Ite per Hierusalem, & signate omnes qui lugent super iniquitates, quæ fiunt in medio Hierusalem. Ea sanè uera est Ecclesia Christi, cuius fundaméta sunt in mótibus sanctis. *Beati mites.* & mansueti, aduersum quos neque præualere

Ezech. 9.

1. ad Timo. 3.

Psal. 86.

potest peccatum, neque aduersum alterum aliquando ex illis peccandi occasio nascetur: sed studet magis iniuriam pati quàm facere. *Beati qui esuriunt, & sitiunt, iustitiam.* qui nihil aliud quærunt, quàm ut à culpa purgati, tam ipsi, quàm alij crescant in gratia: & plus patriæ quotidie appropinquent per desideria feruida: desiderantes secundum Dei iustitiam conuersari. *Beati misericordes.* qui non pauperi aut pupillo miserentur tantùm, uerùm inimico proprio, benefacientes ei. hic enim beatus fiducialiter adiiciet, dimitte mihi debita mea domine, sicut & ego dimitto debitoribus meis. *Beati mundo corde.* qui non solùm non faciunt malum, nec cogitant; sed adhuc etiam qui omne bonum & faciunt semper & cogitant. *Beati pacifici.* Pax est unigenitus Deus, de quo dicit Apostolus, Ipse enim est pax nostra, qui ergo pacem diligunt, filij sunt pacis. In hanc beatitudinem hortatur nos Propheta Regius, inquiens, Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum: inquire pacem, & persequere eam. Demum octaua Euangelica beatitudo, uerè circuncisionis martyrio (ut eleganter exprimit Hieronymus) terminatur. *Beati, inquit, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Beati uos cùm maledixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersum uos: mentientes propter me. Gaudete, & exultate quoniam merces uestra multa est in cœlis.* Cui non hîc libebit cum gentium magistro Paulo exclamare opportunè? Vbi sapientes gentium Philosophi, apud quos summa erat sapientiæ auctoritas? Vbi scriba Iudæorũ doctor, & (ut egregiè interpretatur Cyrillus) grammatistes, grammaticæ professor, Poetarum prælector & interpres? Vbi sæculi huius inquisitor, altercansque disputator, qui suis rationibus, & argutiis se omnia assecuturum credit, uniuersaque opinionibus quibusdam permittit, & profundissima quæque naturalibus inuestigationibus metitur? Vbi Plato alioqui doctissimus? Vbi Aristoteles sui sæculi & anima & Princeps? quotus quisque nobis beatitudinem annuntiauit? quotusquisque erroribus miseros nos complicatos, in lucem potuit asserere, cœlesti libertate donare, docere ueritatem, uanas soluere

Matth. 6.

ad Ephesi. 2.

Psal. 33.

Hierony. in Matth. cap. 5.

1. ad Corin. 1.

Cyrill. in Paulum.

præstigias,

præſtigias, quibus illuſsi tenemur? quotuſquiſque oculorum lacrymas, paupertatem ſpiritus, & id genus cætera, æternis delitiis, ſummaque & infinita tranquillitate conſolatus eſt aliquando? Agnoſcat igitur, agnoſcat cæca hominum libido, neque opibus, neque luxu, neque uoluptate, ſed magis his omnino contrariis, ſiti, eſurie, ſuſpiriis & lacrymis, in cœleſte illud capitolium, beatiſsimumque ſenatorum conuentum, ubi ſit futura ſanctis æterna quies, ac gloria cum Deo perennis, tanto facilius ferri nos, quanto prioris generis rebus magis opprimimur. Dei nihilominus donum agnoſcamus, qui & magnificè ſe nobis apparere fecit, & qua iremus ad ipſum, per Prophetas olim, nouiſsimè per filium, qui inde uenerat, quotidie præmonſtrat. Ecce mundi excrementum, & impiorum reiectamentum, abiecti & deſpicabiles homines, iure hæreditario capient regnum, longè magnificentius omni regno mundi. Ipſorum (inquit) eſt regnum cœlorum, ipſi poſsidebunt terram, conſolabuntur, filij Dei uocabuntur, miſericordiam conſequentur, Deum uidebunt; denique mercedem habebunt repoſitam in cœlis. O' uerè beatos & reges, quorum & nunc etiam magnificum regnum eſt nulli ſeruire uitio, nullis obnoxium eſſe cupiditatibus, ſathanicas copias conculcare, mundum uiciſſe cum illis omnibus, quæ nos terrent uel illectant. O' uerè beatos, qui uiſuros ſe Domini bona in terra uiuentium credunt, & ſperant, & quorum lacrymæ diuinis abſtergentur manibus, nimia poſt lacrymationem & fletum, exultatione perfundendos, quos & implebit altiſsimus lætitia cum uultu ſuo. Quid iam miramur, ſanctos Dei homines curis uacuos, atque liberos, fretos Deo, fretos innocentia ſua, fretos præmiis futuri ſæculi, tranquillo pectore contemnere ea, quæ nos maximè & ſuſpicimus & amamus? Non'ne regnum ſperant obtinere longè pulchrius, ac longè iſto magnificentius? Verbum hoc Chriſti, (ſanctiſsimi Domini) *Merces ueſtra multa eſt in cœlis.* quantos animos (immortalem Deum) Euangelicis mentibus fecit? Verùm quoniam ſi de his per ſingula dicere uellem, longum eſſet mihi ad omnia futurum iter, nimiumque oratio noſtra erraret, uenio iam ad

eam partem Dauidici psalmi, & Euangelij, quæ de iusti-
tia esuriẽda, & sitienda sacerdotibus sanctis est. Ad quam
ut diligenter attendatis, etiam atque etiam à uobis Illu-
strissimi, & Reuerendissimi domini contendimus. est
porrò ea res huic loco, & his temporibus magnopere ac-
cõmodata. Et ò utinam pro iustitia dicturo mihi coram
amplissima œcumenica Patrum corona, diuinus ille spiri-
2. Reg. 11 tus assideat, quem scimus è Citharœdo puero psalmo-
Amos. 1. graphum, quo nemo dixit diuinus, repentè inspirasse; è
Dan. 13. simplici & rudi pastore, qui nihil præter sycomoros uelle-
Ioan. 21. re didicisset, prophetam egregium creauisse; ex tenero uix
Act. 9. Matth. 8. puero, accerrimum senum censorem, admirandaque præ-
ditum prudentia iudicem constituisse; ex egeno, & pau-
pere piscatore, Ecclesiæ suæ pastorem, & qui nunquam
deficeret magistrum præfecisse; è rapace lupo manè ra-
piente escas immanissimè, ad uesperum Agnum pacatis-
simum (quod & nos omnes miramur) magnificè diuiden-
tem spolia, & qui spiritus huius diuini primitias haberet,
insperatò erexisse. Et ne infinita persequar, publicanum,
qui nihil minus quàm literas didicisset, uel hoc super cælesti
spiritu auctore, euangelistæ gloriam assequutum. Tantus
ergo ac talis spiritus nostris cœptis aspiret, ut iustitiam,
ad Ro. 11. quæ terris penè relictis (semper reliquias cum Paulo exci-
pio, quæ secundum electionem gratiæ, saluæ factæ in Chri-
sti Ecclesia nunquam deerunt) cœlum unde fuisset semel
exorta, regnatum perenniter cum sanctis, uideri posset con
scendisse, eam uos, Patres sanctissimi, uestra diligentia
atque studio rursum inde, ad nos homines reuocetis. Mi-
ra res est iustitia, quam non qui possidet tantùm, sed qui
Matth. 5. esurit, fœlix uel Dei testimonio habetur, næ supra homi-
num æstimationem est; qua non qui fruitur solùm, post
puluerem & sanguinem, sed qui eam adhuc sitit beatus.
Est ea multiplex, sublimis, una, innata, undique perfecta,
absoluta numeris infinitis, ut quæ diuina. hanc esurire,
aut sitire præter eũ, qui ipsam induit ab æterno, cunctis re-
ligio, sed tantam mirari, adorare, uenerariq; datur. Est
huic proxima altera non innata, aut sublimis quemadmo-
dum prima illa, pura tamen & perfecta sanctorum, qui
Deo

Deo fruuntur rectitudo, nunquamque intermoritura iustitia; quam esurimus, & sitimus dum dissolui, & esse cum Christo cupimus. Est tandem tertia non pura, nec perfecta, uera tamen & recta iustitia, quae nostra est, haec Theologicas amplexa uirtutes fidem, spem, & charitatem, uires animi uniuersas Deo diuinisque mandatis haerere facit: quas naturae diuinae participes, ac Deiformes reddit. Quae omnia & si uera sunt, una tamen iustitia est. quam esurire & sitire induendam sacerdotibus his, qui primates habentur Ecclesiae, longè beatissimum gloriosissimumque fuerit. Est ea eiusdem Ecclesiae Pax, Religio, Iustitia, Sanctitudo, quae Dei domum decet maximè. In ea enim consistit huius actionis, ac proinde huius negotij prora, pupisque, ut dicitur: & totius Christianae Religionis, causae status, & cardo uertitur. Et ut inamussim designatam intendamus, libet, Patres beatissimi, si per lacrymas licet, ad eam nos Ecclesiam conuertere, quam à Christo capite, & ab Apostolis omni iustitia & pulchritudine ornatam accepimus. Principiò, ipsa animorum & iudiciorum aequalitas, firmitate atque stabilitate sua uirtutem sequuta, huic ornatus, plurimum, & gratiae conferebat: nihil eam deformabat: cuius singulae partes sic in officio retinebantur, ut nihil de coelesti forma deiicerent. Deinde, diuinis haec erat munita legibus. quarum amore dum homines flagrant, magistratuum pedibus, Apstolorum scilicet aduoluti, se suaque omnia ipsis asseruandis sacrant: firmissima fide statuentes apud se, futurum aliquando, ut redeat de coelis iudex, qui suarum legum rationem exactissimam ducat. Cuius illi aduentum conscientia bona, fide integra, intentissimisque animis expectabant assiduè, dies, noctesque Dei sui sitientes iustitiam, maioribus obseruantiam, minoribus disciplinam, omnibus demum fraternam dilectionem praestabant. Denique domus tanta uel proletariis hominibus, & ex lapide (quemadmodum uulgo dici solet) emptis peruia pateret, portae duae pro sacerdotibus illaesae stabant; uitae scilicet sine labe transactae puritas, & mysteriorum fidei nostrae cognitio certa, & clara, quae sese in gregem dominicum diffunderet copiosissimè.

Philip. 1.

Psal. 92.

Act. 2.

Et ne nimius sim dum ex literis archanis minutissima quæque colligo, post principem Pastorum & coronam Iesum, uno aut item altero exemplo diuinæ scripturæ contentus, præteribo. Oportebat testem creari unum resurrectionis Christi, quemadmodũ Petro sanctissimo sacer Dei spiritus suggessit; eliguntur duo, quos non uitæ sanctitas secernit, ut qui iusti ambo, non alterum notat scientia (claruit siquidem cœlesti cognitione uterque) sorte diuina dispares solũ, digni ambo Episcopatu. Rursum, credentium numerus in dies horasq; augebatur magis, dux & Ecclesiæ Princeps Petrus cum undecim, Diaconos septem creat, sed quos? Audite. Considerate ex uobis uiri fratres (uox sonuit Apostolorum) uiros boni testimonij septem: non libet, neque licet apicem unum præterire. Ecce portam unam, conscientiam bonam, plenos Spiritu sancto, & sapientia: en alteram, actum cõmodissimè sequitur: quos constituamus super hoc opus. Quid uos moror? Nullibi sanctissima Pauli anima morosior habebitur, quàm cùm sacerdotem, & Episcopum suis dotibus ornat. Et ne uideretur tãtus Apostolus talem descripsisse Pastorem, qualem Christi Ecclesia tunc non haberet, neque spes erat ulla, aliquando habituram; quemadmodum fecere plerique perfecti oratoris ideam finientes solùm; morti propè uicinus, se ipsum Asianis Episcopis exemplum omnino sequendum obiecit, atque ad imitandum proposuit. Vos scitis à prima die, qua ingressus sum in Asiam (hanc uocem primam orationis Paulinæ in Episcoporum consessu nouit multo melius, plurima uestra lectio, Patres literatissimi) qualiter uobiscum per omne tempus fuerim seruiens Deo in humilitate, & lacrymis, & tribulationibus, quæ mihi acciderũt ex insidiis Iudæorum. Et ecce ego alligatus quidem spiritu uado in Hierusalem: quæ mihi ibidem euentura sunt, ignorans: sed tantùm Spiritus sanctus protestatur per omnes ciuitates dicens mihi; Quoniam tribulationes, & uincula me Hierosolymis manent: sed nihil horum uereor, neque facio animam meam pretiosiorem quàm me: dummodo consummem cursum meum, & ministerium uerbi, quod accepi à Domino Iesu testificari Euangelium Dei.

[Margin notes: Actorũ.1. — Act.6. — Act.20.]

Et

Et ecce omnes uos mihi teſtes eſtis, quoniam nullius ueſtrum, aurum, argentum, aut ueſtem concupiuerim, ſed ad ea, quæ mihi opus erant, & iis, qui mecum ſunt manus iſtæ miniſtrauerunt. Miramini ſatis uideo (ſanctiſsimi Patres) ducis huius chriſtiani exercitus, nobiliſsimi, plus quàm beatam animam, pectus omnino euangelicum, mẽtem uerè apoſtolicam, ab omnium cupiditate liberam prorſus: at conſideratione pari precor obſeruari quæ de doctrina, porta altera ſtructuræ huius cœleſtis, ibidem legimus. Ego ſcio (inquit) quòd poſt diſceſsionem meam intrabunt in uos lupi rapaces, non parcentes gregi, & ex uobis ipſis, conſurgent uiri loquentes peruerſa. Quare uigilate, memoria retinentes ſemper, quoniam per triennium die ac nocte, non ceſſaui, cum lacrymis monere quenquam ueſtrum. O' Paſtorem eximium, quem non præſentium tantùm, ſed & futurorum malorum in gregem dominicum cura premebat. O' uigilantem doctorem, quem neque dies, neque nox à doctrina repulit unquam. O' diuinum docendi genus, quod lacrymæ exornant. hos habebat Eccleſia ſacerdotes ſuos ad bella doctiſsimos, quorum doctrina, non ſcientia inixa ſolùm, ſed carnis mortificatione & cruce, mundum potuit Chriſto principi ſubiugare, quaqua patet. Quo loco obſteſtor uos, exercitus noſtri nobiliſsimi duces, docete me, ſi quando in principum annalibus, aut in magnorum Regum hiſtoriis (quas & ſi ſuus cuique ſelectus congerat auctor, nihil me premit) legeritis unquam, quòd oues euicerint lupos? quòd hi, qui circumibant, in melotis, in pellibus caprinis afflicti, pannoſi, at Apoſtolica celſitudine maximi, hi inquam hi ſic gentium caſtra euerterint, ſic Philoſophorum potentiſsimorum ora obturarint? Amens ſim, ſi tu aliquando, uidiſti paſtorem alioqui prudẽtiſsimum, oues ſuas, quas unicè amet, in ipſam luporum carnificinam mediam conieciſſe, ut ne fuga quidem ſalutem conſequerentur. Dices, quis paſtor hoc fecit? Reſpondeo, Chriſtus ſanè. Ecce ego mitto uos (inquit) ſicut oues in medio luporum. Quemadmodum & ſcriptum legimus. Propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis: ſed

Hebr. 11.

Matt. 10.

ad Ro. 8.
Pſal. 43.

in his omnibus superamus (uictrix exultat Pauli anima) propter eum qui dilexit nos. omnes nos, ecce domine, habiti sumus propter te, ueluti oues destinatæ mactationi, omnibus obiecti & expositi, sed tamen contra tot, tantaque pericula, contra nouas hasce tragœdias hæc una sufficiens, immo uerò abundãtior multo consolatio succurrit. neque enim propter homines, aut aliud fluxum quidpiam, id patimur: sed propter te uniuersarum rerum dominum. Fateor enim minimè fieri posse, ut qui homines essent, ij infinitas mortes tolerarent. Verùm uide ne hac quidem ratione Apostolicis animis præmia esse imminuta. Mortificamur (inquit) tota die. nam ut natura sortiti id simus, semel tantùm ut moriamur: tamen uoluntate id quotidie perpeti, si id in animum induxerimus, dedit Deus. Vnde liquet ut cum tot hinc discesserint coronis, quot dies uixerint. Immo uerò multo pluribus. Sanè post cœlum ipsum promissum, post regnum supernum, post archana bona, molles adhuc, & segnes effici uiros Apostolicos, rem turpem arbitrabatur hic Paulus: facta eleganti collatione ad patres, qui sub prioribus repromisionibus uixere, terram laborum suorum præmium habentes. ij sanè usque adeò tum uitam præsentem, tum tentationes & pericula despexerũt: quemadmodum ex introducto uerbo Prophetæ colligimus, ut nullam nos ueniam simus habituri, qui sub melioribus promisionibus uiuimus, si ne ad parem quidem cum illis uirtutis mensuram accedamus. Vide etiam ut rursus sanctisimus hic Apostolus auditorem excitet, sublimemque ac animosum efficiat. Sed in his omnibus plusquã superamus, per eum qui nos dilexit. Quod enim mirabile est, hoc est, quod non superamus solùm, sed per ea ipsa superamus, per quæ insidias patimur: nec similiter superamus, sed plusquam superamus, hoc est, omni cum facilitate, citra sudores, ac labores. Non enim molestias tolerantes, sed animum modò præparantes, sic ubique Trophæa contra hostes statuimus. Et id iusta de causa: Deus est enim qui nobiscum decertat. Ne igitur diffidas. Si qui flagellamur, flagellantes superamus: si qui, exigimur, persequentes uincimus.

Si qui

Si qui morimur, uiuentes in fugam uertimus. Sicque ut facilè intelligant omnes, non esse insidiatoribus nostris bellum contra homines susceptum, sed contra inexpugnabilē illam potentiam, quæ uictoriam nostram, quin supra omnem modum eluceat, nullo inimicorum commento prohiberi sinit. Inspiciamus Iudæos, si placet, qui cùm Apostolos duces nostros in manu sua haberent, addubitantes tamen dicebant; Quid his faciemus hominibus? O' stupendum miraculum Christi fortitudine dignum, carceribus detinentur, magnorum criminum rei aguntur, uinciuntur, & cæduntur; & tamen qui detinebant, iudicabant, cædebant, mentis consiliique inopes hæsitabant adhuc, per hæc ipsa manus dantes, ac uictos sese agnoscentes, per quæ tamen uictorias se portaturos sperabant. Act. 3.

Parum est quod dixi, neque tyrannus, neque carnifices, neque dæmonum phalanges, neque ipse diabolus mundi princeps superare illos ualebat: sed longè exuperabantur omnes, considerantes apertè, quas in eos artes intendebant, eas omnes illis iisdem auxilio cedere. Propterea dixit Paulus, Plusquā superamus. Noua enim uictoriæ lex hæc erat, per ipsa eadem demum aduersantia superare, ac nunquam superari, sed illos ipsos ita ad certamina descendere, quasi exitus domini iam essent. Et id quidem *Propter eum, qui dilexit nos, & qui tantum nobis impendit.* quemadmodum legit sacer Ambrosius. Sanctus uerò Augustinus, Per eum, legit, ut sit sensus, in his malis omnibus superamus non nostra, sed Christi uirtute, qui dilexit nos. Enimuero, Patres sanctissimi, quantum antiqui illi primates nostri consolationis impressuris, & tribulationibus, carceribus, ac uinculis, quantum non spei solùm, sed & uirtutis ac roboris inter medios ipsos cruciatus experirentur, uel una illa sanctissimi Pauli penè cœlestis gradatio, quæ in epistola ad Romanos habetur, nobis clarè ostendit: Gloriamur, inquit, in spe gloriæ filiorum Dei. Mirè sanè nos consolatur spes illa æternæ hæreditatis, quæ Dei filiis parata est; neque hac solùm afficimur, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quòd tribulatio patientiam operatur, ut quæ occasio sit patientiæ exercendæ, ad Ro. 5.

rurſum patientia probationem; reddit ſiquidem eum, qui affligitur probatum; probatio ipſa ſpem (uolo dicere) ſpei uigorem operatur. Qui enim iam experientia didicit, quòd ob nulla aduerſa dimoueri ualeat à ſtudio uirtutis, uehementer erigitur in ſpem uitæ cœleſtis. Tandem ſpes huiuſmodi afflictionibus roborata, & uegetata, non confundit: quia Dei charitas, quã nos facit dilectores ſuos, cõmunicata nobis eſt, ac diffuſa per ſanctum Dei ſpiritum; ceu pignus hæreditatis, quatenus teſtaretur palàm, ſe bene cupere nobis, & præſtiturum nobis quod promiſit. O' uerè fœlicia tempora, O' ætatem pluſquam aureã, quando è cauernis terræ, in quibus uix tuti manebant, è ſolitudinibus, in quibus errabant, è ſpeluncis, quibus pro domibus utebantur, ſacerdotes ſuos magiſtros atque paſtores, non læta minus quàm de cœlo Angelos accipiebat Eccleſia: quæ tot habuit, quot cœlum ſydera. Horum ueſtigiis ſimplex credentium multitudo preſsius hærens, ſuorum ſacerdotum ſanguine accenſa, nil præter Chriſtum ſitiens, pro iuſtitia & religione, iugulum obtuliſſe mucroni, ingentem de Tyranno hoſte triumphum arbitrabatur. Fiebat inde, quemadmodum doctiſsimi quique obſeruarunt, ut Chriſti ſponſa inter funeſtos faſces, incenſos ignes, nudos gladios, enſes exertos, fulgentes, oppreſſa, magis floreret, contempta creſceret, læſa uinceret, ac tum demum glorioſior appareret, dum uideretur ſuperari. Omnia uſque adeò recta ibant, ordineque ſuo, iuxta Apoſtolicum præceptum, cuncta currebant, ut difficile non fuerit neque operoſum, ſanctiſsimo Chriſti Martyri Dionyſio uel abinuito extorquere Gentili aut Iudæo. Quoniam hæc noſtra Hierarchia, quam ipſe inter primas uagientis faſcias, teneraq; incunabula attigit, ad cœleſtis illius ſimilitudinẽ, quæ corporis oculis minimè cerneretur in cœlis, uiſibilis in terris ordinata eſt: quam uoluit conditor Deus cœleſtem imitari: quẽadmodum & illa diuinã refert. Vultis finiam? Hæc ſanè eſt, quam totã miratur pulchram ſponſus: cui dum epithalamium ludit dulciſsimè, uix à laude ſe tẽperat. O' quàm mihi pulchra uideris & formoſa, amica mea. Ingeminat rurſum: Quàm pulchra es. Oculi tui (Cant. 4.)

columbarum.

columbarum. ut nihil attingam eorum, quæ humanos oculos fugiunt. Pulchram refert, pulchram sponsam subinde replicat, vt duplicem huius pulchritudinem insinuet; Alteram, in qua nunc quidem cernitur Christi Ecclesia, spiritu pauper & humilis, corde mitis & munda; exilij sui ab sponso lacrymas comites habens: & cum hoc alienis miseriis blandiens, diuinam legem esuriens semper & sitiens (quæ uera iustitia est) & mille propter eam incommodis lacessita: at Christo suo nimium honorata. Alteram habet pulchritudinem in spe præmiorum, quam facto assequetur: cùm filiorum expleto numero, per conditorem suum in cœlestem speciem, & admirandam æternitatem subleuabitur. Patent illa, dum à domo & regno sponsi exulat. latent hæc, quoniam merces ipsius multa est in cœlis. O' diuinæ philosophiæ literarium ludum, cœlestis Ethic. officinam mirabilem, palæstram ubi tot Martyres gloriosissimè decertarunt amplissimam, sponsi uiridarium, tot animis uirginea pudicitia uirentibus, & florentibus refertissimum: Denique lapidicinam, unde præscissi tot lapides, qui supernæ illius Hierusalem muros compleant augustissimam. Proh dolor quò abiit sancta nostra? quò pulchritudo antiqua nostra euanuit subitò? quò immaculata illa nostra (Vigilantissimi custodes) profuga concessit? Heu, iacent cuncta: nihil moderati & pensi in nobis. diuina mandata temerantur passim; sanctis obseruationibus uel à minimo quoque illuditur turpissimè. Vera falsis inordinatè permista; diuina & humana habentur promiscua. Denique, profunda caligine obtecta cuncta, consepulta dormiunt. Heu quàm deflexum ab officij religione? quàm declinatum nobis omnibus à recto uitæ curriculo? Aureum illud altare, hostiis diuinis sacrum, supra quod saginatum ponimus uitulum igni assuni, unum noui & æterni testamenti sacrificium, & Euangelicæ legis uictimam singularem; ecce omnibus peruium, quod & mille modis prophani isti uiolant, atque cõmaculant homines sine Deo, sine lege, & absque sacrificio. Quo loco, quod mihi penè memoria exciderat, non silebo. Mirus sanè inter Patres, multis istis retro sæculis de hoc diuino sacramento fuit consen-

sus: neque inter eos uel minimum quidem opinionis sinistræ emersit, quod de Eucharistia aut senserint, aut pronunciarint: quos scimus ipsam sacratissimam liturgiam ad usque uitæ extremum, summo cultu celebrauisse: fuerint illi Græci, siue Latini, at umbratiles delineatores, fictoresque isti, nunquam non calumniantur impudenter, pseudographè colligentes semper. Quibus mos est, quemadmodum Tertullianus diligentissimè obseruat, è sanctorum hortis amœnissimis, & è sanctarum scripturarum prõptuario, uirgulta quædam decerpere: ut uel sic sacrosanctam eorum maiestatem quoquo pacto quasi arrodendo imminuant, atque euertant. Sed & antiquas illas cœlestis structuræ portas, uoracissima flamma, immanissimusque ignis assumpsit: cœperuntque Christi Sacerdotes, aliò sanctum Dei intrare. à quo sanè tempore non recti gressus, sed regressus in Christi Ecclesia apparere uisi sunt: inde exortæ hæreses, agrestesque enati mores, quos nuda ratio, non Euangelica lux tantùm condemnet. Quòd si contingat eum, qui præest, corruptis esse moribus, quo pacto (docete me Patres beatissimi) miseris ouibus licebit esse bonis,
Ezec.34. & iustis? Quî fiet, rogo, sanet ægrotum, fractum solidet, firmet nutantem, plagam tumentem, oleo foueat ac tandem quod perierat, requirat is: qui nihil minus quàm quæ Christi sunt curat? Immo uerò, si coram tanto conspectu uera tacuisse, eum qui pro iustitia dicit, immanissimum fuerit scelus, haud dubium, Sanctissimi Patres, ni tanto malo grassanti pessimè, quod & crescit in horas, uestra prudentia se opponat, rectè uiuendi rationem omnem in contrarium cessuram, Patrum instituta omnia infundum itura: Christi iugum modis omnibus leue pressum premendum, sed & ipsum naturæ lumen nobis consignatum breui perditum iri. Horret siquidem animus temporum nostrorum ruinas persequi. Multi, proh dolor, fluxere anni, quibus Romana sedes oppetitur, tentant uastare, rapere, trahere. Quòd si non eam, ut quæ supra firmam sit ædificata petram: at quot capta monasteria, quot uincti sacerdotes, quot Episcopi iis beluis fuere ludibrio, dum mendacio minimè cedunt? Quot subuersæ ecclesiæ; & ad

Christi

Christi altare (pudet dicere, sed quid facias? sic sors nostra tulit, sic meritum est nostrum) ad Christi altare, quem locum fides est, sanctos Dei Angelos, latria pari uenerari; atq; cœli aram: miserabile dictu (non paradoxa refero) uidistis Patres, uidistis (istos oculos testes appello) dirutis sacris, ecclesiastico fundo per uim oppresso, sacrificij uasis sacrilegio ablatis, Christi cruce comminuta, sanctissimæ Dei Matris, Sanctorumque omnium imaginibus pessimè conspurcatis, & turpissimè fœdatis: ad ipsam etiam diuinam aram stabulatos equos. O' tempora nostra, ò mores? non parcitur cœlo, non aëri. Quid quòd neque miserrimæ ipsi terræ parcitur? in cuius uiscera itum est, confossaque dedit ipsa sanctorum ossa, quæ sibi pro arrabone asseruarat; cœlestis illius regenerationis & renouationis, quã creatura omnis ingemiscẽs (ut dicebat Pau.) expectat. Rom. 8.
Quid plura? Martyrum sunt erutæ reliquiæ; ut neque post mortem, iustis altera desit martyrij palma. Vbique luctus, ubique gemitus, & plurima mortis imago. Verùm non ego historiam in præsentia dictare intendo, pro qua meritò explicanda & Thucydides, & Sallustius muti sint; sed quòd initiò statui uestris subiicere oculis, quæ nos propter amissam sacerdotibus nostris iustitiam, & pessimè à nobis læsam sanctificationem nostram, undique malè habent, angustias. Vestra siquidem interest, sanctificationem desertam, prophanatum illud altare, portas, quæ exustæ sunt; demum antiqua illa omnia, quæ suo tempore Ecclesiæ, ornatus & splendoris plurimum conferebant, hoc nostro sæculo amissa esurire, & sitire; è re uestra est, fugientem iustitiam nostram retinere, oppressam iuuare, propè iamiam labentem manu subleuare, & iacẽtem erigere. Sacerdotes ergo tui Domine induantur iustitiam, robur, & Psal. 131.
fortitudinem: quorum labia iubẽtur custodisse scientiam, & de quorum ore leges sanctissimas, quæ nos in officio contineant, quemadmodum tu ipse præcepisti, Ecce omnes Malac. 2.
nunc requirimus. dum autem hæc explicatius dicere laboro, & ad sanctissimæ Dei Matris Mariæ, sanctorumque omnium aram religiosissimam, supplex confugio, me spiritus deficit, permissu uestro (qua humanitate estis) paulu-

lum respirabo, mox uirium copiis quasi collectis, breui mihi uentis spero secundis, quæretur portus, in quem propè fatiscens se recipiat oratio.

Nemo ignorat longè diuersam uos hodierno die iniisse rationem, Patres sanctissimi, ab antiquis illis Patribus, qui uos præcesserunt: quòd illis quidem aduersum hæreses singulas, quas habuit sæculum omne proprias, pro tempore ac ætatibus certatum est legitimè. Nicæni siquidem concilij gladio periit Arrius; Sabellium, Constantinopolitana Synodus confudit; impietatem Nestorianam, Ephesinum Concilium deprehendit; Euticheris blasphemiā cum suo Dioscoro Chalcedonense, anathemate percussit; Priscilianistæ (si bene memini) in Bracharensi succubuere. Florentina synodus rebellem Græciam, positis utrinq; armis, antiquæ Romæ gloriosissimè subegit. At diebus his, quibus ex tot malorum chiliadibus subleuandam se uobis credidit Ecclesia, uniuersæ, & quæ iam obdormiuissent consepultæ, eam agmine certo euiscerandam petunt. Ceciderat iam Arrius, abierat Manichæus, corruerat Iouinianus, dormierat Vigilantius, perierat Fœlix infœlicissimus, Eutiches confusus decesserat: non sic crebrò audiebantur uoces illæ, quæ sponsam è dulci somno deturbarent.
Psal. 136. Exinanite exinanite usque ad fundamentum in ea.
Hiere. 2. neque filij Mæmpheos & Taphneos adiiciebant, matrem nostram, alioqui Virginem castam, usque ad uerticem
Ios. 6. constuprare. Summa Hierico muros solo æquatos, propè omnes, sanctissima hæc Christi sponsa, ingenti perfusa lætitia prospectabat: at sæculo isto ex omnium cineribus natus homo est (si culpa non est hominem dixisse eum, qui uel naturæ lumini renunciarit apertè) de filiis Belial unus, uertiginosum caput ad amussim designatam, nunquam intendens: cui in ista tam præclara studia incumbenti, id semper curæ fuit, Christi Ecclesiam ab occidente, ubi tunc pace florebat, (quemadmodum ab Oriente acceperat) ultra Sauromatas, & in longè remotissimas Orbis partes pro fugam, extorrem, domibusque eiectam suis, relegare. Quantum ille profecerit (quoniam malum crescit in horas) ut quæ nescimus loca, missa faciamus; Germaniam,

Angliam

Angliam, nobisque finitimas prouincias, testes profero. Aduersus spurium istum de castris Philistinorum, uigesimus ferme agitur annus, ex quo quidem tempore, Christi acies Tridenti ordinata, non sine magna gloria, & ingenti triumpho decertat. Verùm (ut dicit quidam) ingenui animi est, cui multum debeas, uelle te eidem debere plurimum. Quare & si uniuersam fidei nostræ confessionem, sacramentorum maximè, patribus œcumenicæ synodi, post Deum absolutam, & puram feramus acceptam, præter id, mundari sancta nostra & reuocari, antiquis iustitiam restitui natalibus, Ecclesiæ pulchritudinem resarciri, in hæc omnia tam præclara summique ponderis, Orbis tutus, qui Christo nomen dedit, diuinis aris religiosissimè incumbens, sua nuncupat uota: & egregiè illi sanè. Nam quid cedò æquè pulchrum, quàm si quod multorum peccatis amisimus, multorum nihilominus uitæ integritate restituatur? Vosque Patres uigilantissimi nos omnes in officio continebitis, nosque non cum mediocri usura, & amissa habebimus, & parta tuebimur. Hæc uobis relicta uia est; & (ut ego coniicio) sola reuocandi iterato eos, qui à uobis ad Lutheri castra transfugæ desciuere: ut (si quemadmodum sanctiss. Petrus nos monet) conuersationem nostram, quæ nimium ab antiqua illa degenerauit, in medio generationis huius prauæ & peruersæ habeamus bonam: ut in quo nobis, tanquam de malefactoribus, oblatrant, ex bonis operibus nos considerantes, glorificent communem Deum nobiscum. Nemo sibi fidat. Omnis principatus uita breuis: peccatorum uerò maximè constrictissimus & angustissimus. Meminerint duces nostri, uel cum sanctiss. sene Hieronymo, quo pacto (libet dicere) à Christo passo, nunc uerò potissimum, Romana fides quatitur, quæ stetit semper stabitque perpetuò: & tamen ceruix nostra erecta non flectitur. Olim offensum sentimus, neque placamus Deum. Vultis audire? nostris peccatis hæretici fortes sunt. O' nos infelices & miseros, qui tantum displicemus Deo, ut per istorum immoderatam rabiem, illius in nos ira desæuiat. Haud dubium, sanctissimi Christianæ uitæ instauratores, morbi causis amputatis, morbus ipse

1.Pet.2.

cederet ablatus . ſtatim cernamus quemadmodum elegātiſsimè de more S . Hieronymus de apparatu & exercitu Romano locutus ait, Sagittas pilis, tyaras galeis, caballos equis cedere . Potuit Moyſes pro cadente populo erectus, diuini furoris impetum, mortis ſuæ oblatione extinguere; at hoc, poſt quam Iſraëliticæ gentis inclyti ducis imperio, multo populi ſanguine fuſo, diuina offenſa expiari cœpit. Potuit Aaron diuinæ animaduerſionis flammam incenſi fumo temperare; ſed poſtquam inter uiuentes & mortuos medius thuribulum uerſat. Potuit & ſanctiss. Dauid, & ante præfinitum tempus cœleſtis placationis gratiam inueniſſe; ſed hoc, poſtquam multam illam cædem, lateque patentem ſtragem, ex ſuo ipſius peccato profectam ingemuit & doluit: ſed & acerbè, & durè ſæuienti angelo, ſeipſum trucidandum obtulit . Potuit Helias longo tempore ſiccitatibus ſqualente terra, pluuias uel uerbo ſolo reuocare . Potuit & Ezechias rex, una nocte & ab uno Angelo, mirabile dictu, centum octoginta millia Aſſyriorum proſtrata uidere: uerùm hoc, cùm ipſe prius ſtultas, & importunas Sennacherib in Deum cœli, blaſphemias, capite conſperſo cinere, perfuſus lacrymis, conſciſsis ueſtibus, nudis pedibus, meliori demum ſua uita correxit . Potuit Phinees indignationi Dei zelum ſuum opponere, diuinumque ignem ſuo gladio compeſcere: ſed hoc, poſtquam luxuriantes cum alienigenis, in ipſo coitu trucidat . Denique nulli uincere difficile eſt, quem pœnitet ſic uixiſſe: ut qui ſuperari & uinci dignus haberetur.

Exo. 31. Num. 16. 2. Reg. 24 3. Reg. 17 4. Reg. 19 Num. 25.

Quòd ſi tantopere, literatiſsimi domini, antiqua & uetera illa nos delectant, ducis ego cuiuſdā fortiſsimi, eiuſdemque religioſiſsimi Iſraelitici populi, nulla obliuione periturum factum, ob oculos in præſentia ſtatuam . Iudas ſiquidem Machabæus, Gorgia, atq; Lyſia, qui fuerant Dei populo hoſtes acerrimi, glorioſiſsime deuictis, cùm populus, gensque uniuerſa, pace aliquantula recrearetur, eos, quibus præerat, in hunc modū fertur allocutus, Ecce contriti ſunt inimici noſtri, (corruerant ſanè multi de exercitu Lyſiæ, quemadmodum ſacra Machab. hiſtoria refert) quid ergo, ociandum ne nobis? minimè gentium . Immo

1. Maca. 4

uerò

uerò en se mihi offerunt uiri fratres, quæ canamus epinicia Deo nostro pro uictoria parta. Quare, nec mora, ascendamus, mundare & renouare sancta. Omnia illi feramus accepta, qui manus nostras docuit ad bellum, erexit ad prælium digitos, & posuit æreum brachium nostrũ. ascendamus mundare & renouare sancta. continuo exercitus cunctus præsto est, quem dux strenuus post sese humanissimè rapit. O' quàm pulchrum uidere quemadmodum præeuntis pastoris uestigiis, ouile simplex hæret. Quid plura? Dei montem ascendunt omnes. uiderunt sanctificationem desertam, altare prophanatum, portas exustas, Deum immortalem, cuius uel ferreum pectus mala hæc non emollirent, atque comminuerent? neque hîc finis, uirgulta uident nata in atriis domus domini, haud secus quàm consueuerint in montibus hominum gressibus minimè pressis enasci. Insuper quò nihil templi illius inter gentes, exterasque nationes nominis plurimi, inimicorum prophana temeritas integrũ reliquisset, Pastophoria dirupit. Ea sanè loca erant, in quibus ex Dei mãdato Leuitæ sacris ministraturi morabantur. Pius intuentiũ animus uix se continuit: & quos non ab hoste sanguis effusus fortunæ melioris spem abiicere, neq; fractũ, & si labore animum despõdere fecit: pietas & religio in lacrymis dedêre. gemitũ extorsit, non ulcerum dolor, non parentum uel propinquorum, quibus cũ uixissent charissimi, mors crudelis, uisaq; ultrò citroq; cruenta spectacula multa: sed sanctificatio deserta, uiolatusq; cultus maiestatis æternæ. Mẽdax sim ego, beatiss. Patres, ni quæ uos sæpe legistis ego narro. quæ pro pace induerant uestimenta concidunt, caput redimitũ nuper coronis, ipsis positis, cinere conspergunt. Vix huiuscemodi uoces querulæ immistæ lacrymis excipiebantur. Quò nobis adhuc uiuere? quid nos patres nostri genuere, & matres nostræ lucis huius usura donarũt? Scilicet, uidere contritionẽ populi nostri, & pariter tẽpli. Quot iacere uidemus in modum hominis ignobilis absq; nomine & sine honore, cuius compositio ablata est? Quis ferat sanctam nostram pulchritudinem, claritatem nostram desolatam? Quò igitur nobis uiuere adhuc? Dũ ergo antiquæ matri parentalia celebrant, iustaq; de more soluunt, non illis pro rei digni-

tate, hominis lingua par eſt, neq; ſemiarticulata pra lacrymis uox dolorē æquat. Quare itum eſt ad tubas: tubis ſignorum inclamatū eſt miſerrimè, ut æther ipſe gemitibus quateretur. Hucuſq; lacrymas, hucuſq; ſingultus. Iā audi ducis ſtudium, iā accipe populi ardorem, iam uide unumquēq; manum ſuam ad fortia immittentem, ut quod de religione perierat, non ſine mirabili & meliori ratione recrearetur. Tūc ordinauit Iudas uiros ut pugnarēt aduerſus eos, qui erant in arce donec mūdarent ſancta; elegit ſacerdotes ſine macula, uoluntatem habentes in lege Dei, & mundauerunt, & eiecerunt lapides immundos. Hīc iā ego, ò eccleſiæ Chriſti principes, libeat audire quæ dicere uix fert animus doloris impatiens. Quòd ſi domus una, quæ lapide, luto, lignoque conſtabat, uix ſuos capiens, cui in ſumma materiam terra, formam uerò homo præſtabat: hæc inquam, incommodis, ærumniſque calamitoſa ſuis, ſic Hebræorum animos perculſit, Quid cedò futurum arbitramini, uerè pio, ſincereque Chriſtiano pectori, dum ſtragem patentem latè, ueri illius tabernaculi, quod fixit Deus, & non homo ad iuſtam libram æquis (ut dicitur) ponderibus penſat? Hæc Chriſti innocentiſsima ſponſa preſſuris atque flagellis uel ab ingratiſsimo partu immaniſsimè cæſa, & euiſcerata, uerum illud ſui ſponſi corpus quinque confoſſum uulneribus, uerberibusq; innumeris dilaceratum apprimè refert nobis, & repræſentat. Flent & dolent qui ſedent ad umbras, cùm neque ipſas haberent rerum imagines, ſed ceremoniis, & uelaminibus (ut dicebat Paulus) moroſi ſuis intra inuolucra quædam ſeſe continebant: & cuſtodibus Eccleſiæ Chriſti, poſt uelum ſciſſum, poſt tot dona collata, poſt ſuæ fidei cōmiſſam Eccleſiam, quæ Dei ſanguine ſtetit, nulli curæ erit: captiua uaſa noſtra ferat quiuis; fuerint illa aurea aut argentea? Vos domini caſtra aſcendiſtis, mundaturi & renouaturi ſancta: duces ueſtri, ſecundum Chriſtum Apoſtoli (ſic enim uocat eos non ſemel ſanctus Dionyſius inde Eccleſiaſtica hierarchia) ſcripturæ ſanctæ pro uobis ſuos gladios uibrant; patrum commentarij ſacri in hac ueſtra acie ſtant; canones & concilia à uobis dimicant ordinatiſsimè; traditiones apoſtolicæ decertant apertè, eccleſiæ non hæri aut nudius tertius na-

ta,

ta, ſed quæ iam olim inualuit conſuetudo, ingens pro ueritate argumentum patrocinatur mirè. Sed & à uobis, paſtores optimi, multos obſides habet chriſtiana reſpublica, qui nos bene ſperare ſatis iubent de uobis, quos ut & incolumes conſeruare, tueri, confirmare, ac recuperare poſsitis, omni ratione erit uobis dimicandum; habet honorem, quem illibatum ad ordinem iſtum ſemper detulit. Habet ſpem, quam firmam de ueſtro integro iudicio ſibi cuſtodit. habet exiſtimationem multo ſudore, labore, uigiliiſq; collectam, ut ſi in hac iuſtitiæ cauſa, quæ chriſtiani totius populi ſine dubio eſt, ueſtrum officium & diligentiam probaueritis, hæc quæ dixi retinere per nos incolumia, ac ſalua poſsitis. Si uerò tantulum offenſum titubatumque ſit; ut ea, quæ ſingulatim ac diu collecta ſunt; uno tempore uniuerſa perdatis. hoc unum ad inuidiam ueſtri ordinis, infamiamque noſtram ſedandam maximè pertinet. Quod & non humano conſilio, ſed propè diuinitus datum atque oblatum uobis ſummo reipublicæ chriſtianæ tempore uidetur. De quo negocio, ſi uos ſeuerè religioſeque iudicaueritis, auctoritas ea, quæ in uobis remanere debet, hærebit omnino; ſin minus, reconciliare exiſtimationem iudiciorum ueſtrorum apud hæc Sathanæ membra amiſſam prorſus, Chriſtiani populi gratiam retinere, quam apud eum ſemper habuiſtis, ſatisfacere exteris nationibus, quo pacto poſsitis, non facilè occurrit excogitare. Eximium eſt fateor uel iſta parte uos Eccleſiæ ſpem æquare tantùm, ne dicam uincere: at ea res non parum uos commonere debet, quòd quanuis quæ diximus omnia, magni ponderis, grauiaque ſint, tanta ſibi fide ea de uobis promittat Eccleſia; de quibus & nobis ipſis ſolemus polliceri: quòd non ueſtram uoluntatem à Dei lege, inquã firmam omnis deſiderij anchoram ſacerdotes ſuos habere oportet, gloriæ cito morituræ ſtudium dimouebit. probè enim noſtis quoniã omnis gloria (ſi illam, quæ Dei noſtri eſt nullo ſæculo moriturã excipias) tanquam flos fœni æſtimabitur. Exaruit fœnum & flos eius decidit. Non rerum, Pſal. 36.
quæ tranſeunt cum ſuo ſæculo, cupiditas uerſabit animum. Pſal. 91.
Scitis nanq; quoniam filij diuitiarum dormierũt ſomnum Pſal. 102.
ſuum, & nihil poſt inuenerunt in manibus. A' quibus iux- Iſa. 40.

ta Euangelicam historiam, nocte illa dæmones & animam repetent. Nihil tandem, nihil (certi sumus) ab officio publico discedere faciet eos, quos scimus numeros omnes iustitiæ continere. Num mortis metus terrebit eos, quibus pro Christo & regno eius, quæ est Ecclesia, dedisse animas in mortem, uicisse est? moriendum est enim nobis omnibus, futurumque ut dicamus putredini, quamlibet nunc eam exosam auersemur, tu mihi pater es, uosque ò
Iob 17. uermes soror & mater. Ecce enim, patientissimus Iob dicebat, Breues anni nostri transeunt, & semitam per quam nunquam reuertemur, ambulamus mortales nos. Paucissimi ergo dies, & sine honore transacti, quid facient ad illam æternitatem, quæ nos manet? Ostendam uerò nunc quid sacerdotibus principibusq; nostris, illustrissimis Ecclesiæ ducibus timendum sit magnopere: quod uos Patres sanctissimi nocturna uersate memoria, uersate diurna.
1. Paralipo. 21. Congregarat proselytos omnes de terra Israël rex sanctissimus Dauid, constituerat ex eis innumeros lapicidas & latomos, qui cædendis, ac poliendis lapidibus studerent. ferrum quoq; ad clauos ianuarũ, & ad commissuras, habebat plurimũ, æris innumerabile pondus: sed & ligna cædrina æstimari non poterant, quæ Sydonij & Tyrij deportauerant ad Dauid, ut Dei domus construeretur. talibus intentum, & qui plura designaret, diuinum intercipit oraculum. Multum sanguinẽ effudisti, ò Rex Dauid (obiectat illi uel Hiero. teste, pessimè interfectũ Vriam) plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine, coram me. Audi iam quem mihi ædificatorem elegerim, nascetur tibi filius, qui uir quietissimus erit, cuius & solium firmabo ego in æternum, & me patrem habebit, & item ego ipsum filium. hic ædificabit domũ nomine meo post te. O' Patres & Pastores excellentissimi, cũ sitis ipsi sapientes, libenter suffertis insipientes; suffertis siquidem siquis deuorat, siquis accipit, siquis extollitur, siquis in faciem uos cædit. Ego uerò supplex præcabor intentissimá mente id expendere uos solùm, ne post omnium hominum & Angelorum oculos in uos coniectos, tantum laudis è uestris manibus eximat altissimus, quam in multo gratiorem sibi futuram seruet generationem. Eo certè

tè laboris christiana respublica deuenit iam, ad eam miseriã iam processimus Patres, ut non satis fuerit uobis prudentia uestra, quæ plurima est, Ecclesiasticæ causæ fauisse, nisi etiam opportunis lacrymis nouum per uos accendatur quærendi diuini fauoris studium: in quo nos omnes ea bona recuperemus, quibus prorsus scelerum nostrorum causa destituti esse deprehendimur. Non enim legitimos iudices suos solùm, christianus Orbis uos appellat nunc; sed summum etiam suis fortunis omnibus præsidium in uestris piis precibus, lacrymisque sacerdotum & suspiriis, constitutum esse arbitrantur omnes. Est siquidem diuinæ prouidentiæ, ac sapientiæ solenne (quemadmodũ ab eruditissimo quodam uiro uerè pio, sincereque christiano elegantissimè obseruatum legimus) nonnunquam etiam, piorum bona consilia impediri, cùm cœperint, niti suis consiliis sine Dei uerbo. Sic Adam & Eua cùm nato Caim dicerent, possedi hominem, per Deum frustrati sunt: Quia humana erat cogitatio sine Deo. magnificam in spem erant adducti fore semen illud mulieris promissum, sed fallebantur. Sic Isaac fallitur in primogenito suo Esau: sic Iacob in Rachel & ex ea natis filiis; sic Dauid sanctus haudquaquam efficere potuit ut filij sui pacificè & obedienter uiuerent; sic Solomon omnes edocturus sapientiam, in proprio filio suo Roboam fallitur. Sic (inquit) Adhuc multi bona intentione conati sunt restituere Ecclesiam lapsam, sed frustrà. Cur hoc, quærit; permittit Deus (respondet) ut nos ipsos agnoscamus, nec fidamus nostræ sapientiæ solùm, sed de ea, ut propriis fidit consiliis desperantes, cõmittamus nos Deo, ipsius auxilium inuocantes. Sed & illud mouere uos magnopere debet Patres, quòd semel læsa diuina iustitia, in eum, qui lædoriam intulit, aut certè, in eum, qui cùm propulsare posset & deberet, non coercuit; aut Deum, aut hominem uindicem habitura est. Solet etiam animus ipse diuinus mitissimus sanè, in iram atque furorem accendi, sæpe in flãmas, & in ignem irritari: solent & diuinæ manus, alioqui largissimæ, iudicium nulli non timendum arripere, & quod in tempus serum reiecerat supplicium, celeriter maturare. ut quàm pulchrum sit Dei morientis in cruce pro nobis, manus clauis fixas nunc tenere compre-

hensas, quarum beneficio cuncta uobis aduersa silent, prospera omnia & amica uigent; tam horrendum fuerit, uel Hebr. 10. Paulo sanctissimo teste, in manus Dei uiuētis miseros nos incidisse, quæ nullo prorsus negocio possint in nos cœlū & terram armare, & diuini furoris sui uirgam super populum sæuissimè exercere. Sed ò infinitæ maiestatis, optime, & maxime Deus, è cuius aspectu, & fruitione, sanctorum gloria pendet, cuius incredibilis affectus, iam ante conditum mundum, in eos, qui tecum in æternitate essent, perenni beatitudine sanctos, mirificè ferebatur, respice precamur in eum, quem Vnigenitum tuum carnem factū, tenera atque illibata uirgo dedit: non nos homines quamlibet sceleratos, quamlibet flagitiosos, quamlibet sceleribus obrutos; non nos iam despicatui habere poteris, quādo freques Dei hominis occurret imago. frater etenim noster, & caro nostra est, ut condolere possit iis, qui peccant & errant. Quare noxas nostras, quarum apud te rei agimur, remitte illi, & condona; sacerdotesque tuos, pastores nostros, ò exultatio sanctorum, indue salutari; tuq; beatorum omniū princeps & gloria Iesu, iustorum antesignane cœlestis, noli sponsam postponere, quæ tuis aduoluta pedibus, passis crinibus, quos tu aliquando

Cant. 4. magnificè cōmendasti, lacrymis perfusa, memineris precatur, quod cùm natura Deus esses (quod & factis palàm ostendisti, dum uel uerbo tuo, animas corporibus admirādo postliminio restitueres, rerū elementa uerteres, tempestates sedares, morbos quoslibet propulsares, dæmonibus imperares) tātus ac talis cùm esses, summus ipse rerū omnium & auctor & moderator sic te abiecisti, ut non inter homines inedia solùm, siti, frigore, æstu, de fatigatione mirum in modum angereris, essesque iniuriis omnibus opportunus; uerū rex tu mentis angelicæ, serui, qui alligandas manus, terga cædenda ultrò præberet, & crucis insons non deuitaret suppliciū, induisti personam. Ad hæc omnia perferenda, uehemens ille amor, quo in eā flagrabas, te impulit. Immo uerò sanctissimi illi anni tui, quos à Virginali partu cū ea innocentissimè transegisti, & martyrio immanissimo cōpleuisti, paucissimi tibi uidebantur, proposito gaudio, quòd esses in eius amplexus dulcissimos, formo

sus

ſus præ filiis hominum, aliquandò iturus. cumque omnem haberes in cœlo & in terra poteſtatẽ, ſtipulatione certa te illi aſtrinxiſti, neminẽ, te in cœleſtem illum ſenatum, ſupremumq; conuentũ aſſumpturum, quem non hæc chariſſima tibi ſponſa genuiſſet, ſinu fouiſſet, lacte enutriuiſſet, legibus & moribus inſtituiſſet. Neq; tibi libuit cœlos, unde eras illi ingentia dona effuſurus, conſcendere, ni prius uerbo tuo diuino, quo omnia portas, uirtute & ueritate tua id illi ratum reliquiſſes, quòd eſſes cum ea uſq; in ſæculi conſummationem manſurus? Per hæc ergo omnia illa te orat, & obteſtatur, ne inter tot mala, tot errorum caligines, dẽſiſsimasq; hæreſum tenebras, poſt tot amiſſos filios, quorũ caſum affectus maternus ferre nequit: dũ cogitat cum filió prodigo epulari, maiorẽq; in modum aliquãdo lætari, orat ne tu ei defuiſſe uelis. Vos beatiſsimæ mentes, quæ diuinis inſertæ Principatibus, chorisq; iunctæ cœleſtibus, ſplendorem eiſdem confertis ampliſsimum: quibus eadem pientiſſima mater dedit hîc grauida ubera ſugerere, brachia occupare, humeris colloq; pendêre permiſit: uos compellat, hæc accepta referri ſibi, beneficium beneficio repẽdi. Hæc enim, per patiẽtiam currere ad propoſitum uobis certamẽ, ſæpe hortata eſt. Eadem, ne cui ueſtrum, tyrannidi cædere cõtigiſſet; futura ueſtro martyrio fœlix, aſpicere in auctorem & conſummatorem fidei ueſtræ, ſubinde uos monebat. Hæc ipſa, poſtquam uos filios ſuos cœleſti illi ciuitati domeſticos dedit, è ueſtris corporibus, quas habere poteſt reliquias, ſanctiſsimè honorat, baſilicas ueſtris nominibus (quæ chariſsima habet) appellatas, uelut loca ſancta diuino cultui mancipata, affectu piiſsimo, & deuotione fideliſsima adit. Vos deniq; honorat, colit, defenſoresq; ſuos, & patronos, aſsiduis precibus ſollicitat. Occurrite itaque uos domino exercituum, ne quæ ſuperſunt ſacra, in Chriſti eccleſia, communi noſtra parente, proſterni, & miſerè deuaſtari patiatur.

Matt. 28.

Neque uos domicilia, quæ ueſtro ſanguine ſacraſtis, doctrina illuſtraſtis, orationibus muniuiſtis, tandem uita innocentiſsima ueſtra in meliorẽ ſpem erexiſtis, à ſpiritu erroris detineri, fœdarique feratis: ne ille inde tot hominũ millia in Tartarum abripiat; unde multos habet cœlũ do-

mesticos ciues. Ne sit terra uestra maledicto proxima, quæ tot filios benedictionis protulit. Sed & uos Christi sacerdotes, Ecclesiæ patres & sponsi (ad quos filij Ecclesiæ undique collecti nunc populati & innumeris uexati malis

1.Mac.2. publicè confluunt) cogitate per generationes singulas, quoniam qui iustitiam induunt, non infirmantur. Ioseph dum eam custodit, inter teterrimos carceres, angustosque compedes, creatus est terræ princeps. Phinees cùm hanc zelat, accepit testamentũ sacerdotij æterni. huius iustitiæ dũ amore incenditur Elias, raptus est in cœlum. Qui iustitiã sitit saturabitur: qui propter eam aduersa sustinet, copiosam in cœlis habet & multam repositam mercedem. Vos populi prophetæ, principes nostri, & duces, Dei sequestri & arbitri, diuini uerbi uasa & receptacula prima, prædicatores, & cognitores scripturarum, Dei uoces, testes uoluntatis diuinæ, uos habet, sanctissimi domini Christi spõsa ueros, ac legitimos pastores: uos sacratiori ordinatione supra reliquos sacerdotes jam à primis ipsis Apostolorum temporibus, Deo sacrati estis. Quorum imaginem, si Dei sacerdotes expressam reddiderint, sicut & Apostolorum ipsorum sustinent personam, mox conuentus ille fœlicissimus, supremique capitolij senatores, quemadmodum & solent super uno peccatore pœnitentiam agente gaudere; sic super uniuersa Christi Ecclesia; diem festum illi agent in condensis suis, postquam uiderint sceptrum tenere in ea iustitiam, diuinas regnare leges, antiqua dogmata uigere, Christianis moribus suum locum assignari: nimiumque exultabunt. Vt uerum sit omnino quod in psalmo legimus, Sacerdotes tui domine induãtur iustitiam, & sancti tui exultent. Tantum exultationis & lætitiæ accrescat iis, quantum illis sanctificationis & iustitiæ. Sed & uos sacerdotes sanctissimi, uestræ peregrinationis à Christo exilio consummato, iustitiam induti, beati & sancti exultabitis mercede magna nimis, accipientes gloriam ingentem, & nomen æternum. Dixi.

VENETIIS, *ex officina Iordani Ziletti, ad signum Stellæ.*
M D L X I I I.

